

**SCHRIFTELIJKE VRAAG**

nr. 972

van **GWENNY DE VROE**

datum: 2 september 2020

---

aan **ZUHAL DEMIR**

VLAAMS MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

---

*IJzer - Waterkwaliteit en visbestand*

De IJzer ontspringt in Frankrijk en stroomt België binnen ten westen van Roesbrugge in West-Vlaanderen. De stroom heeft een totale lengte van ongeveer 78 km waarvan 41 km op Belgisch grondgebied.

Beleidsmatig is het verder saneren van de waterkwaliteit van primair belang.

1. Wat is voor de IJzer de kwaliteitsverbetering of -verslechtering van het water (fysico-chemische en biologische kwaliteit) voor 2020 of kan de minister de meest recente beschikbare gegevens en cijfers meedelen?
2. Welke vooruitgang verwacht men de komende jaren? Wanneer wordt een optimaal niveau van de waterkwaliteit verwacht?
3.
  - a) Op welke plaatsen is het visbestand op de IJzer het grootst en op welke plaatsen bijna onbestaand en dit voor 2020 of kan de minister de meest recente beschikbare gegevens en cijfers meedelen?
  - b) Kan de minister dit vergelijken met vorige afvissingen?
  - c) Zijn er tijdens deze verschillende afvissingsperiodes (merkwaardige) nieuwe vissoorten waargenomen en zo ja, welke?

**ANTWOORD**

op vraag nr. 972 van 2 september 2020

van **GWENNY DE VROE**

---

1. De IJzer is opgedeeld in vier waterlichamen, waarvan drie rivierwaterlichamen: bovenstrooms (IJzer I), middenstrooms (IJzer II) en benedenstrooms (IJzer III). Stroomafwaarts van IJzer III wordt de IJzer een overgangswater (Havengeul IJzer) dat ongeveer drie kilometer lang is en zich uitstrekt vanaf het sluisencomplex van de Ganzepoot tot aan de monding in de Noordzee. De havengeul is getijgebonden en ontvang niet enkel water van IJzer III, maar ook van het kanaal Plassendale-Nieuwpoort, het kanaal Nieuwpoort-Duinkerke, de afwatering van de Polder Noordwatering Veurne, de Vladslovaart, de Ieperleed en het Langgeleed.

De fysisch-chemische kwaliteit van oppervlaktewater wordt volgens de Europese kaderrichtlijn Water ingedeeld in 5 klassen: slecht, ontoereikend, matig, goed en zeer goed.

Het meest recente jaar waarvoor alle meetgegevens volledig afgewerkt en beschikbaar zijn is 2018. Deze gegevens zijn ook verwerkt in de ontwerp-stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027. Daarom geven we 2018 als meest recente toestand weer in de hierna volgende vergelijking van de meetgegevens.

De fysisch-chemische kwaliteit (als samenvatting van 5 gidsparameters: totaal stikstof, totaal fosfor, geleidbaarheid, zuurstof en pH) van IJzer I is ontoereikend zowel in 2015 als 2018. IJzer II had een ontoereikende kwaliteit in 2015 en een slechte in 2018. IJzer III en Havengeul IJzer scoren zowel in 2015 als in 2018 slecht. Details voor de verschillende deelparameters over de verschillende jaren staan in het tabblad "FC" van Bijlage 1.

De totale biologische waterkwaliteit voor 2015 is matig voor IJzer I, ontoereikend voor IJzer II en III, en matig voor Havengeul IJzer. In 2018 is IJzer I nog steeds matig, terwijl IJzer II en III van ontoereikend naar slecht geëvolueerd zijn en de Havengeul van matig naar ontoereikend. De gegevens waarop deze beoordelingen zijn gebaseerd, zijn te vinden in het tabblad "Bio" van Bijlage 1. Meer details en alle biologische waarnemingen voor deze waterlichamen zijn te vinden in het tabblad "Bio detail" van dezelfde bijlage.

In Bijlage 1 zijn tevens de overeenkomstige gegevens te vinden voor alle andere Vlaamse waterlichamen.

2. Ik verwijs hierbij naar de documenten van het ontwerp-stroomgebiedbeheerplan 2022-2027, dat op 15 september ll. in openbaar onderzoek is gebracht.

De IJzer I en Havengeul IJzer zijn aandachtsgebied klasse 5 in het ontwerp-stroomgebiedbeheerplan 2022-2027: goede ecologische toestand na 2033, maar potentieel voor sterke vooruitgang, mits uitvoering van acties opgenomen in stroomgebiedbeheerplan 2022-2027 en stroomgebiedbeheerplan 2028-2033.

IJzer II en III zijn gebieden klasse 6 in het ontwerp-stroomgebiedbeheerplan 2022-2027. De goede ecologische toestand wordt pas na 2033 gehaald.

3. a) Sinds 2013 wordt door het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) de visfauna in Vlaamse stromende wateren opgevolgd met het geïntegreerd referentiemeetnet voor zoetwatervissen in Vlaanderen. Dit nieuwe meetnet is de opvolger van het monitoringmeetnet voor de visstand van de Vlaamse oppervlaktewaters dat in 2001 werd opgestart en is volledig afgestemd op de informatienoden van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en van het Natura 2000-netwerk.

De monitoring is gericht op het bepalen van de Ecologische Kwaliteit Ratio (EQR). Het meetnet heeft een bemonsteringsperiodiciteit van 6 jaar. In het kader van dit meetnet werd de IJzer op tien locaties bemonsterd. Acht locaties in 2016 en twee locaties in 2019. De locaties zijn weergegeven in Bijlage 2.

Acht van de tien locaties werden in 2016 bevist door middel van elektrovisserij. We vingen in totaal 17 vissoorten. In totaal bevisten we 2375 meter oever en vingen daar 948 vissen met een totaal gewicht van 63 kg.

Paling is met een aantalspercentage van 39% de meest gevangen soort op de IJzer, gevolgd door baars (25%), pos (16%) en blankvoorn (11%). Rietvoorn is goed voor 4%, de overige soorten maken elk minder dan 1% van de vangsten uit. In biomassa domineert paling met 59%, gevolgd door karper (19%) en baars (5%). De soortendiversiteit per locatie varieert van 5 tot 13 soorten met een gemiddelde van 8,6 soorten/locatie. Er werd ook glasaal gevangen. Jonge paling trekt dus vanuit de zee de IJzer op (zie Bijlage 3).

In 2019 werden twee locaties elektrisch bemonsterd en werden er 12 soorten gevangen. Voor 2016 en 2019 samen komt men tot een totaal aantal van 19 soorten.

De op basis van de vangsten geraamde aantallen en gewichten van elke soort worden per staalnamepunt en per campagne weergegeven in Bijlage 4.

De 'grootte' van het visbestand is eerder een onduidelijke variabele. Men kan hier het aantal soorten, de biomassa of het aantal individuen onder verstaan. Internationaal wordt de kwaliteit van een visbestand uitgedrukt onder de vorm van een index, de Ecologische Kwaliteits Ratio (EQR). De EQR varieert heel lichtjes over de verschillende locaties op de IJzer (zie Bijlage 5). Alle locaties komen in de klasse van de 'matige kwaliteit' terecht.

De getijde-IJzer is ongeveer 3 km lang en strekt zich uit van de monding in de Noordzee tot het Sluizencomplex van de Ganzepoot. Dit estuarien stuk van de IJzer wordt met dubbele schietfuisen bevist. De laatste afvissing dateert van 2018 waar op vier locaties in het voorjaar, de zomer en het najaar werd gevist. Er werd toen ook met boomkor gevist. Op basis van de visindex werd de ecologische toestand matig bevonden. In totaal werden 27 soorten gevangen. Estuariene residente soorten vervolledigen hun volledige levenscyclus in het estuarium. Marien juveniele soorten migreren meestal in grote aantallen in het estuarium dat ze als opgroeigebied gebruiken. We kunnen wel stellen dat het estuarium verschillende belangrijke ecologische functies zoals kraamkamer en opgroeigebied goed vervult. Natuurlijk is ten gevolge van de aanwezigheid van het sluizencomplex de Ganzepoot de migratie van trekvisen stroomopwaarts de IJzer grondig verstoord.

- b) De IJzer werd reeds in vroeger campagnes bemonsterd. In 2001 vingen we in totaal 18 soorten, 24 in 2005, 21 in 2008, 25 in 2011 en 19 in 2016. We moeten wel vermelden dat er in het vernieuwde meetnet minder locaties bemonsterd

werden en er ook niet met fuiken werd gevist wat een invloed heeft op de vangstkans van bepaalde soorten op de IJzer.

Zowel in 2005, 2008 als 2011 was kolblei de meest gevangen soort, gevolgd door blankvoorn en paling. Anno 2016 wordt kolblei veel minder gevangen. Dit heeft meer dan waarschijnlijk een technische verklaring, met name omdat tijdens deze latere campagnes geen fuiken gebruikt werden om de IJzer stroomopwaarts de Ganzepoot te bemonsteren. Fuiken waren in de voorgaande jaren verantwoordelijk voor 90 % van de kolbleivangsten. Baars is in 2016 een van de meest gevangen soorten; als we kijken naar de vangstaantallen zien we echter dat deze van dezelfde grootteorde zijn als die in voorgaande jaren. Opvallend is evenwel het ontbreken van alver in 2016. De aanwezigheid van alver op de IJzer werd eerst door vissers gemeld in 2001, sindsdien wordt deze soort regelmatig gevangen. Dat deze soort in deze campagne niet werd gevangen zal wellicht liggen aan het feit dat er geen fuiken werden gezet aangezien deze soort de voorbije jaren bijna uitsluitend met deze techniek werd gevangen. Riviergrondel was tot 2001 een van de meest gevangen soorten, daarna verminderden de aantallen sterk. De IJzer herbergt ook de habitatrichtlijnsoorten kleine modderkruiper en bittervoorn.

In 2011 werd er voor het eerst op alle locaties een 'matige kwaliteit' gehaald en ook in 2016 was dit het geval. In de campagnes van 2001, 2005 en 2008 scoorden de meeste locaties ook 'matig' maar toen waren er steeds toch enkele locaties die ook 'ontoereikend' scoorden. Dit was in 2001 en 2005 vooral voor de locaties gelegen in Nieuwpoort. De goede toestand is nog niet bereikt maar we zijn toch reeds ver van de in 1976 gerapporteerde toestand toen na een visstandonderzoek werd besloten dat "Van de eens rijke en gevarieerde visstand in de IJzer is thans nog weinig overgebleven en zijn plaats werd grotendeels ingenomen door een massa ongewenste stekelbaarzen. Dit visonkruid kon niet alleen overleven in het sterk verontreinigde en periodisch zuurstofarme water, maar kon er ook nog goed gedijen" (Timmermans, 1976).

In 2017 was de estuariene IJzer ook matig wat de ecologische kwaliteit betreft. We zien geen verschuivingen wat het visbestand betreft over de jaren heen (zie Breine et al., 2016). Zeebaars blijft de meest gevangen soort. Het aantal soorten verschilt naargelang het seizoen en het jaar van de bemonstering maar jaarlijks vangen we gemiddeld 27 soorten.

- c) Op de IJzer deden we geen opmerkelijke vangsten. In het estuarium vingen we als speciale zeldzame soorten Noorse meun en dwergtong.

Alle resultaten zijn terug te vinden in rapporten op de INBO website (<https://pureportal.inbo.be/>) en in de INBO databank (VIS: <http://vis.inbo.be>).

#### Bronnen:

Breine J., De Bruyn A., Galle L., Lambeens I., Maes Y., Van Thuyne G., 2016. Het visbestand in het IJzer-estuarium. Viscampagnes 2015. INBO.R.2016.11818224. 30pp.

Breine J.J., Goethals P., Simoens I., Ercken D., Van Liefferinghe C., Verhaegen G., Belpaire C., De Pauw N., Meire P., Ollevier F., 2001. De visindex als instrument voor het meten van de biotische integriteit van de Vlaamse binnenwateren. Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer, Groenendaal. Eindverslag van project VLINA 9901, studie uitgevoerd voor rekening van de Vlaamse Gemeenschap binnen het kader van het Vlaams Impulsprogramma Natuurontwikkeling. 173 pp. + bijlagen.

Geeraerts C., Quataert P., 2012. Ontwerp van het Vlaams referentiemeetnet voor de visfauna. Revisie van het INBO-zoetwatervismmeetnet op basis van een vraaganalyse van de informatiebehoefte van de Kaderrichtlijn Water met aandacht voor een betere afstemming tussen de ecologische meetnetten en andere monitoringsverplichtingen. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2012 (rapportnr. 41). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

Timmermans J.A., 1976. De visstand in de IJzer. Proefstation Waters en Bossen. In de Belgische visser, december 1976.

Van Thuyne G., Galle L., Maes Y., De Bruyne A., Lambeens I., Breine J., 2018. Visbestandopnames in Vlaanderen in het kader van het Referentiemeetnet-Bemonsteringsresultaten 2016. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2018 (6). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

DOI: [doi.org/10.21436/inbor.13822798](https://doi.org/10.21436/inbor.13822798)

Van Thuyne G., Galle L., Maes Y., De Bruyne A., Lambeens I., Terrie T., Breine J., 2020. Visbestandopnames in Vlaanderen in het kader van het Referentiemeetnet-Bemonsteringsresultaten 2019. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2020 (in opmaak).

## **BIJLAGEN**

1. Detailgegevens IJzer
2. Ligging van de meetplaatsen op de IJzer
3. Overzichtstabel van de totale vangsten op de IJzer in 2016
4. Effectieve vangst per soort, per staalnameplaats en vangstjaar uitgedrukt in CPUE
5. Overzicht van de visindex waarden (in EQR) van de laatste bemonsteringen en hun appreciatie